

устранение диспропорции представленности обоих полов, изменение стереотипных изображений на нестереотипные, раскрытие роли женщин в общественной жизни.

Ключевые слова: антидискриминационная экспертиза учебников, гендерный анализ, учебники для начальной школы, гендерная дискриминация, гендерная социализация, гендерный стереотип.

Baydyuk N. V., Zdir D. R. The gender analysis of textbook's of integrated course "i explore the world" for the first class.

The article describes the methodology and results of gender analysis of textbooks for the first class from the integrated course "I explore the world". The analysis takes into account: the quantitative imbalance in the representation of persons of both genders, the representation of individuals of different genders only in stereotyped gender roles, segregation and polarization on the basis of gender, the image of universal values solely through the image of a man, the use / non use of a gender sensitive language, the presence / absence of sexism.

As a result of the gender analysis of the textbooks on the integrated course "I Explore the World" the quantitative imbalance in the representation of the individuals of both sexes, the presence of gender stereotypes. Positive features of analyzed publications are the single representation of male and female images in non stereotyped roles, image of emotions of boys.

The analyzed textbooks need to be refined. It is necessary to replace stereotyped images and eliminate imbalance between the representation of both sexes. The main recommendation for avoiding this type of discrimination is the selection / creation of illustrations and texts in which men / boys and women / girls would be portrayed in a variety of different, rather gender stereotyped social roles.

Key words: non-discrimination examination of textbooks, gender analysis, textbooks for elementary school, gender discrimination, gender socialization, gender stereotype.

УДК 796.815(477)

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-68.3>

Байрамов Руслан Халік огли

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ СУМО В УКРАЇНІ

Подано основні показники розвитку сумо в Україні, які свідчать про те, що сумо активно розвивається завдяки діям громадських органів управління, таких як Спортивний комітет України, Федерація сумо України, обласні та міські федерації.

При цьому вітчизняні спортсмени демонструють стабільно високі результати на міжнародних змаганнях, поступово збільшується кількість дітей та підлітків, залучених до занять цим видом спорту. Проведене в ході дослідження опитування серед населення показало, що 40,5% респондентів уважають сумо таким видом спорту, який не є популярним у нашій країні, але стрімко розвивається, при цьому 96% опитаних зійшлися на думці, що найефективнішим способом його розвитку є відкриття відділень із сумо в дитячо-юнацьких спортивних школах. Для подальшої популяризації сумо слід створити інфраструктуру спортивних споруд для занять, формувати систему знань у дітей та молоді щодо оздоровчих та виховних цінностей сумо, збільшити кількість спортивних заходів та впроваджувати федераціями сумо даний вид спорту в заклади загальної середньої та вищої освіти.

Ключові слова: сумо, федерація сумо, фізкультурно-спортивні заходи із сумо, відділення із сумо в дитячо-юнацьких спортивних школах.

З кожним роком сумо стає все більше популярним видом спорту в нашій країні, збільшується кількість людей, які долучаються до занять, змагання стають дедалі масштабнішими та видовищними, вдосконалюються організаційні засади його розвитку. Сучасні вчені все частіше досліджують проблеми сумо, зокрема Є. Гаджиева, М. Ложечка, М. Мальська вивчали історичні аспекти його розвитку, С. Безкоровайний, В. Буравцов, С. Коробко, В. Яременко, І. Малинський, М. Колос, В. Шандригось доводили ефективність застосування елементів сумо у фізичному вихованні студентської молоді, однак у своїх роботах автори не розглядали питання росту популярності сумо в Україні, що й зумовило вибір теми дослідження.

Мета статті – визначити шляхи популяризації сумо в Україні.

Сумо – давнє традиційне бойове мистецтво Японії. Двоє борців сходяться на круглому полі, де виявляють сильнішого. Традиція сумо сягає корінням у давні часи, через що бойове мистецтво має значну кількість ритуалів, характерних для кожного поєдинку. Лише на Японських островах у сумо змагаються професійні борці, в інших країнах світу проходять турніри з любительського сумо. Сумо як вид спорту було визнано Міжнародним Олімпійським Комітетом у 1995 році, знову підтверджено у жовтні 2018 року. В Україні цей вид офіційно визнаний у 2003 році. Ця неолімпійська дисципліна представлена на двох найбільших спортивних подіях світу – Всесвітніх іграх і Всесвітніх іграх з єдиноборств. Цей вид спорту активно розвивається у понад 80 країн світу. Протягом 15 років національна збірна команда України із сумо входить у трійку світових лідерів. Зокрема, на останньому чемпіонаті Європи із сумо у 2019 році збірна України посіла друге загальнокомандне місце [7].

Організаційно-управлінські питання розвитку сумо в нашій країні вирішує Спортивний комітет України та Федерація сумо України, створена у 1999 році, офіційно зареєстрована у 2001 році, вона отримала статус національної завдяки тому, що: розвиває сумо на всій території країни; має членство в Міжнародній федерації, включеній до переліку Державного комітету молодіжної політики спорту і туризму України (зараз – Міністерство молоді та спорту України); організовує та проводить офіційні міжнародні та всеукраїнські змагання; має наявність кваліфікаційних кадрів (спортсмени, тренери, судді та фахівці, що мають відповідну кваліфікацію та досвід роботи) й необхідної матеріально-технічної та інформаційної бази, організаційно-методичного забезпечення. Федерація сумо України є дійсним членом міжнародної федерації сумо (IFS) і Європейської федерації сумо (EFS). Крім того, в нашій країні розвитком та популяризацією сумо займаються 22 обласні й 3 міські федерації [6].

У Харківській області чітко вистроєна структура управління сумо і поступово створюються належні умови для його подальшого поширення та популяризації, цьому сприяє громадська організація «Харківська обласна федерація сумо», що зареєстрована у 2009 році. Усі свої рішення стосовно глобального розвитку сумо на території області вона погоджує з обласним Управлінням у справах молоді та спорту і Всеукраїнською федерацією сумо. Обласна федерація сприяє розвитку сумо, пропаганді цього виду спорту, затверджує збірну команду області на офіційні змагання та навчально-тренувальні збори, організовує та проводить офіційні міжнародні, всеукраїнські та обласні змагання на території Харківської області [5]. Слід зазначити, що згідно з Календарями Федерації сумо України (2017–2019 рр.) у Харківській області та у м. Харкові Федерацією планувалися проведення всіх навчально-тренувальних зборів зі спеціальної підготовки до змагань різного масштабу, в тому числі Всесвітніх ігор, чемпіонату світу серед дорослих та юніорів, чемпіонату Європи, Кубка Світу, Кубка Європи, Міжнародних рейтингових турнірів та ін. [4].

У Харківській області у двох дитячо-юнацьких спортивних школах функціонують відділення із сумо, в яких підвищують свою спортивну майстерність 110 спортсменів. Зі 110 сумоїстів – вихованців ДЮСШ – 10 входять до складу збірної команди України [3].

Заняття сумо мають важливе значення для дітей та молоді, оскільки сприяють активізації морального виховання відповідно до морально-етичних та філософських принципів сумо (поважати старших, говорити правду, прислухатися до думки оточуючих, працювати з повною віддачею сил, володіти ініціативою в будь-якому починанні, діяти рішуче та ін.) [2]. Попередніми дослідженнями встановлено, що загальний вектор ціннісних орієнтацій у спортсменів сумо спрямований на особистісний розвиток, це свідчить про їхнє прагнення до фізичного, інтелектуального та морально-етичного розвитку, пріоритетними життєвими цінностями для них є здоров'я, життєва мудрість та розвиток. Ще однією особливістю є те, що серед інструментальних цінностей, які можна вважати засобами досягнення поставлених цілей, пріоритетними для спортсменів сумо є вихованість, тверда воля і чесність, при цьому вони не прагнуть проявляти соціальну активність, їх не цікавлять суспільне визнання, щастя інших людей та розваги [1].

Для визначення популярності сумо було проведено опитування серед жителів Харківської області, загальна кількість респондентів становила 230 осіб віком від 7 до 55 років. При цьому 98 % опитаних цікавляться спортом, 2% – ні, 79 % респондентів самі займаються різними видами спорту у вільний від роботи/навчання час. На питання «Чи відвідуєте Ви спортивні змагання» більшість респондентів (53,5 %) відповіли, що самі беруть участь у змаганнях, 33,5 % – відвідують змагання тільки як глядачі й 13 % – взагалі не відвідують змагання. Цікаво, що змагання із сумо 34 % опитаних бачили лише один раз, 33 % – декілька разів, 28 % – не дивилися жодного разу і лише 5 % респондентів регулярно дивляться змагання із сумо.

З'ясувалося, що 69 % опитаних респондентів вважають сумо видовищним видом спорту, а 31 % – ні. При цьому 41 % опитаних дивиться змагання із сумо по телебаченню, 33 % – бачили їх лише в кіно, 19 % – переглядають у мережі Інтернет і лише 7 % відвідують змагання у спортивних комплексах (рис. 1).

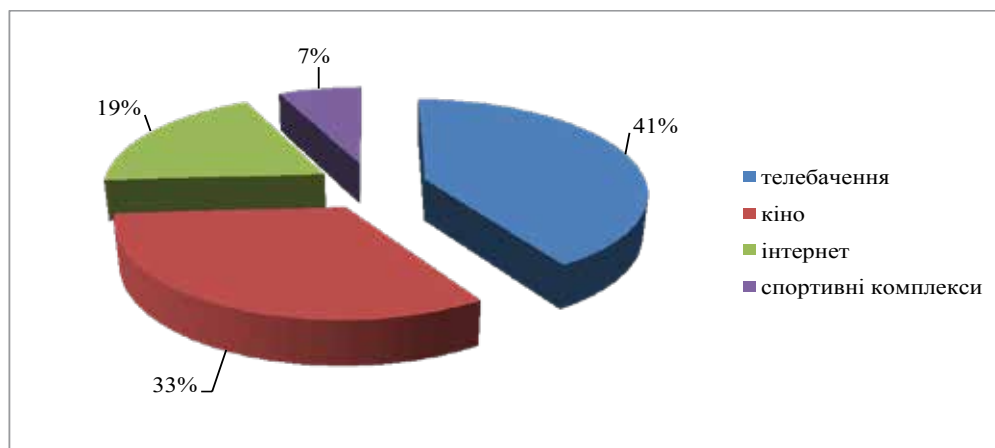

Рис. 1. Джерела перегляду змагань із сумо

Слід зазначити, що 71,5% опитаних знають, що сумо зародилося в Японії, однак лише 8% респондентів вважають його популярним видом спорту в Україні, натомість 40,5% респондентів вважають, що сумо не дуже популярний вид спорту в нашій країні, але стрімко розвивається, а 51,5 % вважають, що сумо – зовсім не популярний вид спорту.

На запитання “Чи потрібно розвивати сумо в Україні і з якою метою”, думки респондентів розподілилися майже порівну серед чотирьох відповідей, таких, як: залучення людей до занять спортом, популяризація здорового способу життя, проведення видовищних змагань з даного виду спорту, розширення міжнародних зв’язків із країнами, в яких розвивається цей вид спорту, й лише 7% опитаних вважають, що сумо не потрібно розвивати взагалі (рис. 2).

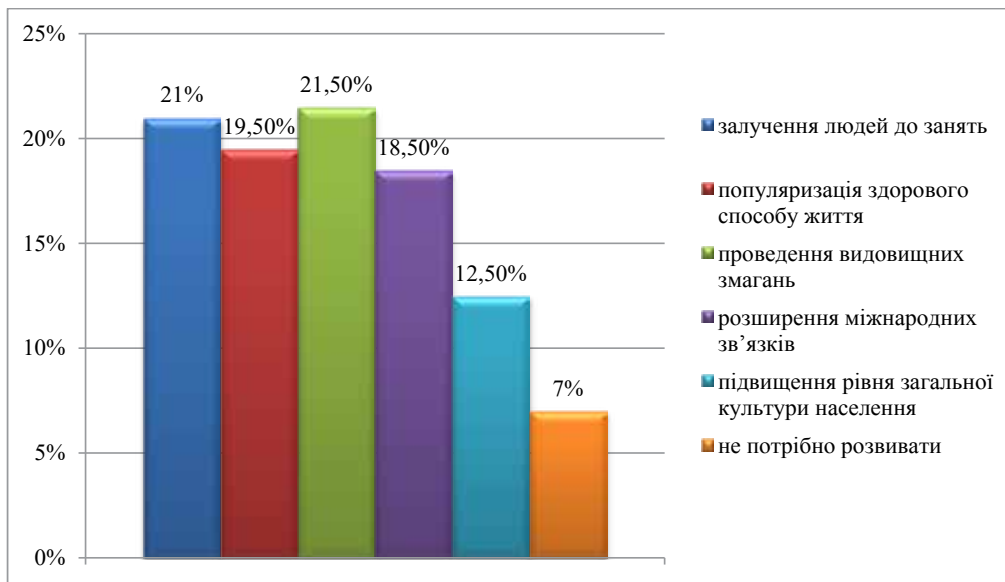

Рис. 2. Мета розвитку сумо в Україні згідно з думкою респондентів

У ході опитування вдалося з’ясувати, які, на думку респондентів, існують найефективніші засоби та методи розвитку сумо в нашій країні. Більшість респондентів, а це 96% опитаних, зійшлися на думці, що найефективнішим способом розвитку сумо є відкриття відділень із сумо в дитячо-юнацьких спортивних школах. 55% переконані, що найбільш ефективним є збільшення фінансування федерації сумо, 52,5% – удосконалення інформаційного забезпечення (на ТВ, радіо, в мережі Інтернет, газетах, наочній рекламі), 47% опитаних вважають, що це – збільшення кількості та підвищення якості проведених спортивно-масових заходів, 40,5% – активізація маркетингової діяльності фізкультурно-спортивних організацій, 33% – поліпшення матеріально-технічної бази для занять (рис. 3).

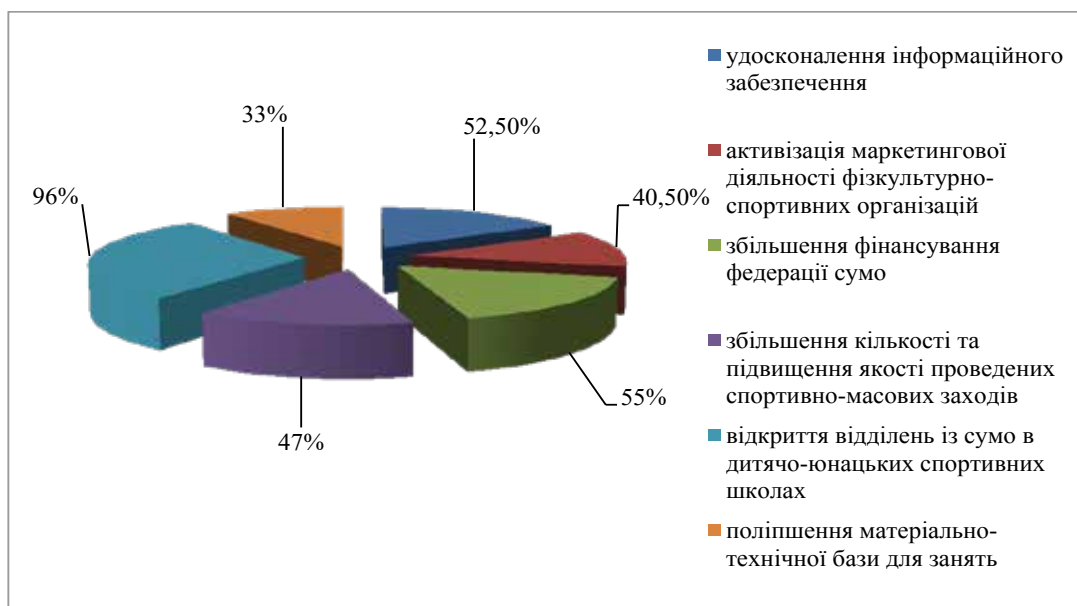

Рис. 3. Шляхи розвитку сумо (на думку респондентів)

Як видно на рис. 3, більшість населення вважає, що розвиток виду спорту насамперед передбачає створення умов для залучення дітей та підлітків до занять цим видом спорту.

Підсумовуючи вищезазначене, можна констатувати, що для популяризації сумо в нашій країні слід виконати такі кроки, як:

Забезпечення координації дій усіх зацікавлених фізкультурно-спортивних організацій, які культивують сумо, та органів державної влади у сфері фізичної культури та спорту.

Створення інфраструктури сучасних і привабливих спортивних споруд для занять сумо.

Формування системи знань у дітей та молоді щодо оздоровчих та виховних цінностей сумо.

Збільшення кількості та підвищення якості загальнодоступних спортивних заходів із сумо для залучення широких верст населення.

Впровадження всеукраїнською, обласними, міськими федераціями сумо у навчальний процес та поза-класну роботу з фізичного виховання в закладах загальної середньої освіти та закладах вищої освіти даного виду спорту (розроблення методичних рекомендацій, поліпшення матеріально-технічного забезпечення тощо).

Впровадження у засобах масової інформації, насамперед на телебаченні, реклами фізкультурно-спортивних заходів із сумо, а також пізнавальних програм про сумо для осіб різного віку.

Висновки. Проведене дослідження дозволило зробити висновок про те, що на сьогодні у нашій країні сумо активно розвивається завдяки діям громадських органів управління, таких як Спортивний комітет України, Федерація сумо України, обласні та міські федерації, вітчизняні спортсмени демонструють стабільно високі результати на міжнародних змаганнях, поступово збільшується кількість дітей та підлітків, залучених до занять цим видом спорту. Опитування серед населення показало, що 40,5% респондентів вважають, що на сьогоднішній день сумо не є популярним видом спорту в нашій країні, але стрімко розвивається, при цьому 96% опитаних зійшлися на думці, що найефективнішим способом його розвитку є відкриття відділень із сумо в дитячо-юнацьких спортивних школах.

Використана література:

1. Байрамов Р. Х., Бондар А. С. Ціннісні орієнтації спортсменів сумо. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура*. 2019. № 32. С. 3–9
2. Безкоровайний С. Б. Організація фізкультурно-спортивної діяльності студентів вузів у процесі занять сумо. *Молодий вчений*. 2018. № 4 (56). С. 414–417.
3. Звіт за 2017 рік Управління у справах молоді та спорту Харківської обласної державної адміністрації за формою 5-фк. *Управління у справах молоді та спорту Харківської обласної державної адміністрації*. Харків, 2017. URL: <http://dmskh.gov.ua/departament/dokumenti/zviti>
4. Календар Федерації сумо України. *Спортгид*: веб-сайт. URL: <http://sportguide.kiev.ua/section/competition/56-sumo>
5. Менеджмент неолімпійського спорту (на прикладі сумо) / Р. Х. Байрамов та ін. *Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту*: збірник наукових праць. Харків: ХДАФК, 2018. С. 123–126.
6. Організаційно-управлінські умови розвитку неолімпійського спорту на Слобожанщині: монографія / А. С. Бондар та ін.; за заг. ред. А. С. Бондар. Харків, 2017. 322 с.
7. Федерація сумо України. *Спортивний комітет України*: веб-сайт. URL: <http://scu.org.ua/federacii-neolimpijskogo-sporty-ukrainu-28/1052-2013-01-15-16-19-23.html>

References:

1. Bairamov R. Kh., Bondar A. S. Tsinnisni oriientatsii sportsmeniv sumo. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Seriya: Fizychna kultura*, 2019. №32. S. 3-9.
2. Bezkorovainyi S.B. Orhanizatsiia fizkulturno-sportyvnoi diialnosti studentiv vuziv u protsesi zaniat sumo. *Molodyi vchenyi*, 2018. 4 (56). S. 414-417.
3. Zvit za 2017 rik Upravlinnia u spravakh molodi ta sportu Kharkivskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii za formuiu 5-fk. *Upravlinnia u spravakh molodi ta sportu Kharkivskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii*. Kharkiv, 2017 : URL: <http://dmskh.gov.ua/departament/dokumenti/zviti>.
4. Kalendar Federatsii sumo Ukrainy. *Sportyhd*: veb-sait. URL: <http://sportguide.kiev.ua/section/competition/56-sumo>.
5. Menedzhment neolimpijskoho sportu (na prykladi sumo) / R.Kh. Bairamov et al. *Stratehichne upravlinnia rozvytkom fizychnoi kultury i sportu: zbirnyk naukovykh prats*. Kharkiv: KhDAFK, 2018. S. 123-126.
6. Orhanizatsiino-upravlinski umovy rozvytku neolimpijskoho sportu na Slobozhanshchyni: monohrafiia / A.S. Bondar et al. ; za zag. red. A.S. Bondar. Kharkiv, 2017. 322 s.
7. Federatsiia sumo Ukrainy. *Sportyvnyi komitet Ukrainy*: veb-sait. URL: <http://scu.org.ua/federacii-neolimpijskogo-sporty-ukrainu-28/1052-2013-01-15-16-19-23.html>

Байрамов Р. Х. оглы. Популяризация сумо в Украине.

В статье представлены основные показатели развития сумо в Украине, которые свидетельствуют о том, что сумо активно развивается благодаря действиям общественных органов управления, таких как Спортивный комитет Украины, Федерація сумо України, обласні та міські федерації. При цьому українські спортсмени демонструють стабільно високі результати на міжнародних змаганнях, поступово збільшується кількість дітей та підлітків, залучених до занять цим видом спорту. Проведений в ході дослідження опрос населення показав, що 40,5% респондентів вважають сумо видом спорту, який не є популярним в нашій країні, але стрімко розвивається, при цьому 96% опитаних зійшлися на думці, що найефективнішим способом його розвитку є відкриття відділень по сумо в дитячо-юнацьких спортивних школах. Для подальшої популяризації сумо слід створити інфраструктуру спортивних споруд для занять, формувати систему знань у

детей и молодежи об оздоровительных и воспитательных ценностях сумо, увеличить количество спортивных мероприятий и внедрять федерациями сумо данный вид спорта в учреждения среднего и высшего образования.

Ключевые слова: сумо, федерация сумо, физкультурно-спортивные мероприятия по сумо, отделения по сумо в детско-юношеских спортивных школах.

Bairamov R. Kh. ohly. Popularization of sumo in Ukraine.

The article presents the main indicators of the development of sumo in Ukraine, which shows that the sumo is actively developing through the actions of public authorities such as the Sports Committee of Ukraine, the Sumo Federation of Ukraine, regional and city federations, domestic athletes show consistently high results on international competitions, the number of children engaged in sumo is gradually increases. The survey conducted during the survey among the population showed that 40.5% of respondents consider sumo a kind of sport that is not popular in our country, but is developing rapidly, 96% of respondents agreed the most effective way of its development is the opening departments of sumo at sports schools. It is necessary to create an infrastructure of sports facilities for occupation, to form a system of knowledge of children and young people regarding the health and educational values of sumo, to increase the number of sporting events and to introduce the sport in the sumo federations to institutions of general secondary education and higher education institutions for further popularization of sumo.

Key words: sumo, federation of sumo, sporting events of sumo, departments of sumo in sports schools.

УДК 378.147: 821

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-68.4>

Батрак Т. В.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена проблемі підготовки майбутніх учителів світової літератури Нової української школи. Однією з ключових компетенцій Нової української школи є загальнокультурна грамотність, яка передбачає формування у майбутнього педагога розуміння та поваги до різноманіття культурного вираження та власної національної ідентичності. Автором визначено, що предмет “Світова література” як концентрація світового культурного досвіду, людських цінностей та культурного різноманіття має вагомий потенціал у формуванні особистості майбутнього вчителя зарубіжної літератури. Зазначено, що для формування культурного самовизначення студентів необхідним є залучення до предмету не тільки творів світової літератури, а й культури загалом. Неодмінним компонентом підготовки майбутніх учителів світової літератури визначено також вивчення творів сучасної світової культури як відображення культурних подій сьогодення.

Ключові слова: світова література, майбутні вчителі, Нова українська школа, компетентність, зарубіжна культура, сучасне мистецтво, розвиток особистості, цінності, підготовка.

Серед ключових компетентностей Нової української школи визначено загальнокультурну грамотність, яка передбачає “здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Ця компетенція передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших” [1, с. 57]. На шляху до формування зазначеної компетентностей у школярів стоїть предмет “Світова література” як джерело суспільного культурного досвіду різних держав та поколінь.

Реалізація цього завдання багато в чому залежить також від рівня професійної підготовки майбутнього вчителя світової літератури. Адже педагог у змозі спрямувати духовний розвиток учня лише за умови того, що він сам є творчою, морально та духовно розвиненою особистістю.

Проблему професійної підготовки вчителів досліджували О. Алексюк, Г. Васянович, С. Гончаренко, О. Дубасюк, І. Зязюн, Н. Кузьміна, О. Пехота, О. Щербаков). Проблема професійної підготовки вчителів світової літератури стала предметом вивчення Н. Азизходжаєвої, Є. Волошук, Т. Деркач, Л. Масол, О. Прсіної, К. Саломатового, Г. Троцько.

Але проблема підготовки майбутніх учителів світової літератури для Нової української школи розкрита не повністю.

Мета статті – окреслити особливості підготовки майбутніх учителів світової літератури Нової української школи у світлі формування загальнокультурної грамотності.

У “Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті” зазначається, що оптимізація підготовки педагога до продуктивної реалізації його професійно-творчого потенціалу в педагогічній діяльності є вагомим і неодмінним внеском до вдосконалення системи вітчизняної освіти [2]. Професійне становлення педагога, розвиток його особистісного потенціалу починається набагато раніше здійснення професійної діяльності, а саме – на стадії оволодіння нею, під час навчання у вищому навчальному закладі. Отже, завданням вищої педагогічної школи є розкриття та розвиток потенціалу майбутнього вчителя Нової української